

- національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. – 2014. – Вип. 48. – С. 199-208.
9. Стенограма круглого столу на тему: «Проблеми нормативно-правового забезпечення розвитку міжнародного співробітництва в сфері вищої освіти України від 8 листопада 2013 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document;jsessionid=8B816D382BB5EE122BD59A16AF953F0D?id=58409>.
 10. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (Проект). – Київ, 2014. – 75 с.
 11. Тихоновський О. В. Особливості педагогічного спілкування на етапі адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ / О. В. Тихоновський // Запорозький медичний журнал. – 2014. – № 2. – С. 132-134.
 12. У Канаді планують збільшити вдвічі кількість іноземних студентів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [tp://zik.ua/ua/news/2014/01/16/u_kanadi_planuyut_zbilshyty_vdvichi_kilkist_inozemnyh_studentiv_453165](http://zik.ua/ua/news/2014/01/16/u_kanadi_planuyut_zbilshyty_vdvichi_kilkist_inozemnyh_studentiv_453165)
 13. Урядовий кур'єр. – 2014. – 17 вересня.
 14. Шафажинская Н. Е. Личностная и профессиональная самооценка студента педвуза / Н. Е. Шафажинская. – М., 1986. – 102 с.
 15. Щербяк Ю. А. Особливості адаптації першокурсників до навчання в вищому економічному навчальному закладі / Ю. А. Щербяк // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогіка». – Випуск VIII. – Мелітополь, 2012. – С. 117-125.

Ященко Е. М.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психологічних та
педагогічних дисциплін ЮФ ТНЕУ

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

В сучасних умовах входження України в європейський простір все більшої актуальності набуває процес оновлення освіти як гаранта й визначального засобу розвитку особистості та її культури, відтворення інтелектуального і духовного потенціалу в умовах сьогодення. Це зумовлено тим, що всі високорозвинені країни на етапі реформування економіки опиралися на освіту як одну з продуктивних галузей. У сучасних умовах розвиток освіти має не тільки відображати стан держави загалом, а й значною мірою мати випереджувальний характер у визначенні орієнтирів реформування інших галузей і сфер діяльності. Освіті належить пріоритетне значення в кадровому забезпеченні державних програм реформування економіки, розробці та впровадженні основних засад, механізмів побудови правового й економічного базису нашої держави. Глобальні зміни у європейському просторі в цілому потребують істотних змін і в українській освіті, які полягають у формуванні культури професіонала шляхом впровадження особистісно орієнтованих освітніх технологій навчання і виховання [1].

Проблема виховання культури особистості в системі вищої школи займає центральне місце в «Концепції розвитку економічної освіти», де окреслені ціннісні орієнтири, що розкриваються через «розвиток творчого потенціалу

особистості та її соціалізацію, формування самостійності наукового економічного мислення та економічного світогляду, впевненості у власних силах; розвиток здібностей до самореалізації, самоосвіти, саморозвитку особистості» [2, 105].

Основним завданням забезпечення процесу виховання у сучасній системі вищої економічної освіти є формування культури студентства, соціально-активної, ментально і духовно-зорієнтованої особистості майбутнього професіонала. Нові вимоги потребують і нових підходів до забезпечення завдань вищої школи. На зміну попередньому традиційному досвіду приходять технології педагогічного проектування нової системи відносин і спілкування між різними суб'єктами діяльності, що зrealізовує стимулювання соціально-комунікативної активності студента і є формою трансляції розширеного відтворення культурних норм, цінностей, простором генерування суспільної ідеології, способом підготовки людини до роботи в колективі.

Розглядаючи комунікативну культуру студентів як інтегративне особистісне утворення, виокремлюємо в його структурі три взаємопов'язані компоненти: когнітивний (знання, уявлення), емоційно-ціннісний (ставлення, поцінування, самооцінка), поведінковий (реальна комунікативна поведінка).

Комунікативний компонент репрезентує знання як вербально організований, узагальнений досвід пізнавальної та перетворюючої взаємодії з предметним явищем або сукупністю явищ світу, що накопичуються попередніми та сучасними поколіннями в побутовому, технічному, науковому, мистецькому контакті зі світом [3, 254]. Ефективний виховний вплив комунікативного компоненту є дієвим за умов діалогічних відносин суб'єктів взаємодії через спектр наукових і гуманітарних знань як інструменту свідомості та пізнання. Він характеризується різними формами, засобами, методами забезпечення повноцінного інформаційного обміну завдяки пробудженню внутрішнього діалогу мислення учасників комунікації У навчально-виховному процесі знання постають не тільки змістом впливового діяння, а і його метою, індивідуалізованим продуктом. Якщо запропонований досвід присвоюється особою, то набуте знання стає індивідуальним здобутком. Тому знання постає системою фактичних тверджень і змістових пояснень, що подаються у поняттях, теоріях, закономірностях, моделях, класифікаціях, категоріях, фактах, уявленнях, психологічних законах та ефектах різних рівнів, видів, функцій та сторін спілкування, в інтерпретації невербального спілкування, проксемічних засобів, пара-екстралінгвістичної системи, візуального контакту, знаків жестикуляції, певних символів, техніки слухання і говоріння (психологічні знання можуть бути і науковими, і життєвими, як практичними, так і теоретичними).

Поведінковий компонент комунікативної культури тлумачиться як міра достатнього оволодіння певними нормами спілкування, поведінки, як результат навчання. Це засвоєння етно- і соціально-психологічних стандартів, стереотипів поведінки, оволодіння «технікою» спілкування, правилами культури, нормами поведінки, які пов'язані з: міжособистісною взаємодією, нормативністю при спілкуванні та відображаються у правилах соціальних ролей, методиках, алгоритмах, вказівках, техніках; засвоєнням норм про позиції спілкування (домінування, рівності чи пристосування), рольовими функціями, ритуалами як формами підтримки або взаємного прийняття, соціальними очікуваннями; розвитком навичок сумісності в колективі, нормативної взаємодії у рольовій і

діловій грі, захистом від маніпуляцій у спілкуванні в контексті майбутньої професійної діяльності; тактикою впливу в роботі з людьми.

Емоційно-ціннісний компонент комунікативної культури виявляється через рефлексію, ідентифікацію, каузальну атрибуцію, інтуїцію, стереотипізацію, емпатію та закріплюються у семантичному просторі особи завдяки відповідним сенсоутворенням. Цей механізм запускає саморозвиток особистості та не лише зовнішньо, а й внутрішньо детермінує її потребу у зміні, вдосконаленні, самотворенні, гуманних вчинках, спричинює самовиховання особи. Значимість емоційно-ціннісного компоненту – у цінностях, що проявляються у сфері відносин, а саме: орієнтуванні на взірці публічного виступу, ідеали, розвитку мотивів, устремлінь, прагнень, вірувань, міжособистісної атракції, інтимно-особистісного спілкування, емпатії, механізмів взаєморозуміння в процесі спілкування, культури висловлювань, прояві духовності особистості, подоланні бар'єрів комунікації, у викоріненні стереотипів поведінки, настанов, помилок першого враження, каузальної атрибуції, забобонів, професійних, національних і етнічних стереотипів, здатності до самовдосконалення. Критеріями зазначеного компоненту є емоційно-позитивне ставлення до етикетних норм спілкування, прагнення їх використовувати, розвиток емпатії, адекватна самооцінка.

Отже, розглядаючи комунікативну культуру студентів як інтегративне особистісне утворення, ми виокремили в його структурі три взаємопов'язані компоненти: когнітивний (знання, уявлення), емоційно-ціннісний (ставлення, поцінування, самооцінка), поведінковий (реальна комунікативна поведінка). Відтак перед викладачами ВНЗ економічного профілю постають завдання розробки та впровадження теоретичного і практично-методичного інструментарію педагогічних технологій, які формуватимуть комунікативну культуру студентів в навчально-виховному процесі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех І. Виховання особистості : у 2 кн. / І. Бех. – Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
2. Концепція розвитку економічної освіти в Україні // Вища освіта. – 2004. – № 13. – С. 3–7.
3. Основи психології / за ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – 2-е вид. – К. : Либідь, 1996. – 632 с.